

Lawrence Durrell
MONSIEUR
ALI VLADAR TEME
Avignonski kvintet

prevedel Ferdinand Miklavc

Za Ghislaine de Boysson

»*Outremer*«

Od nekdanj smo vedno potovali z južnim vlakom iz Pariza – istim dolgim, lenim vlakom, ki je nizal modrikaste luči skoz somračne pokrajine kakor kaka velekresnica. V Provanso je prispel ob zori, pogosto v progasti mesečini, ki je prepezala deželo kakor tigrova koža. Kako dobro sem se spominjal, kako dobro se je spominjal! Bruce, kot sem bil, in Bruce, kakršen postanem, ko zapisujem te besede, po nekaj na dan. Vlak, podložen nepričakovanim postankom, nepojasnjenim zamudam; lahko je zaspal kjerkoli, celo sredi dežele, in ostajal tam cele ure, izgubljen v razmišljanju. Podobno vrtincem in vrtinčenjem spomina samega – misli kakor splašeni paglavci, vzvrtinčene, naprimer, okrog besede »samomor«. Nikoli ni, nikoli ne bo točen, naš vlak.

Take so bile misli samotnega potnika v razsvetljenem oddelku tretjega razreda na koncu vlaka. Ta mož se opazuje v potemnelem zrcalu. Zgodaj spomladi je bilo od nekdanj tako, si je rekel – še celo v zgodnjih študentskih letih na starem PLM. V tem letnem času se je vlak, še preden je zapeljal mimo bučnega Dijona, skoraj izpraznil. (Skušal se je spomniti, kdaj je zadnjič obiskal mesto, toda napol spečemu, napol budnemu, sedečemu v kotu, se je dozdevalo, da pravzaprav sploh ni bil odšel. Pravzaprav je bil vsaj del njega vedno prisoten na njegovih senčnatih ulicah in tihih siromašnih trgih.)

Toda to je bil čudno drugačen povratek; iz severne zime se je v porajajočo se pomlad plazil na poziv žalostne brzojavke. Pa še grozen letni čas za tako potovanje! Na severu so nenadni snežni meteži skoraj ohromili železniški promet, tu doli pa je pomlad že skoraj sklenila odmrzniti deželo. Ko je končno mimo zeleni murvov pas in se začne oljčni predel, postane človek pomirjen, saj celo v sivem zimskem vzdušju jutranjega svita visijo bujna bremena zlatih mandarin kakor v kakem Epikurjevem grškem vrtu. Njegove oči so, ne da bi videle, počivale na bežečih pokrajinah, skoz katere so se vozili.

Pozni potnik sem bil jaz sam, Bruce, in potoval nisem po lastni želji. Brzojavka, ki me je iz Prage poklicala na jug, je bila ustrezno redkobesedna. Obveščala me je o samomoru mojega najstarejšega in najboljšega prijatelja Piersa de Nogareta; pravzaprav več kot prijatelja, saj je njegova sestra Sylvie moja žena; brzojavke pa ni podpisala ona, pač pa družinski notar. Dosegla me je na britanskem veleposlaništvu, kjer sem bil nekaj zadnjih let zdravnik. »Dr. Bruce Drexel, na uslugo« – toda kako je zdaj to zvenelo nestvarno, kakor odmev davnih gotovosti, ki ne računajo na maščevanja časa! Mož v zrcalu je samega sebe zbegal s pogledom. Vlaku je drvel in drdral dalje.

Verjetno se trudi opredmetiti svoje misli in čustva tako, da jih obravnava kakor bi jih kdo v romanu, vendar mu ne uspeva. Pravzaprav so se reči v zname-

nitem romanu Roba Sutcliffa o nas vseh začele natančno tako. Čudno sem bil odmev njegovega junaka, ki so ga poklicali k postelji umirajočega prijatelja (razlika je v tem), ki mu ima razodeti pomembne zadeve. Tudi Sylvie je poleg, v središču podobe, tako kot je vedno. Njena norost je opisana ganljivo. Seveda so osebe nekakšen odsev naše spremenjene podobe; toda dogodki so dovolj resnični, prav tako tudi Verfeuille, stari dvorec, v katerem smo v premoru med svojimi potovanji izživel to pustolovščino. Bruce se je sedaj nekoliko istovetil z junakom, zelo podobnim samemu Sutcliffu, in o katerem je pisatelj nekoč rekel: »Resničnost je dandanes preveč staromodna za pisateljevo rabo. Računati moramo na umetnost, da jo znova oživi in jo posodobi.«

Da, toda kaj pa resnični ljudje, v primerjavi s papirnatimi izmišljijami? S smrtjo postane človek zastarel, vendar to spametuje njegove prijatelje, oziroma bi jih moralo. Ko sem prebral njegovo knjigo, sem tolikokrat premišljeval o tem – kako povezati resnično in izmišljeno. Zdaj je bil tudi on mrtev in Pia, moja sestra, je spravila vse njegove papirje v arhivsko sobo v Verfeuillu, kjer lahko literarni zgodovinar preuči vso žgočo nesrečo njunega zakonskega življenja. Tudi ni šlo za to, da bi bila nevredna soproga, ljubila sta se namreč do strasti; šlo je preprosto za žalostno zgodbo sprevrženosti – po tem je ostal vzvišen in ožet, brez notranje moči. Ljudje, kakršen je Rob, se preveč navežejo, postanejo zelo ranljivi in se zato zlahka zlomijo. Če bi moja sestra brala te vrstice, bi si z rokami zatisnila ušesa in kriknila: »Ne!« Vendar so resnične.

Čez nekaj mesecev bi se morali vsi trije znova dobiti v Piersovem rojstnem mestu, da bi zopet povzeli nit tega nenavadnega prijateljstva, ki je trajalo polovico življenja in ga je malce zmotilo le njegovo poslednje imenovanje v Delhi. To leto naj bi se oba upokojila in se vrnila v Verfeuille, kjer bi za debelimi zidovi razpadajočega dvorca preživela preostanek svoje zgodbe s Sylvie. Da bi se nekako zazidali: se popolnoma uma knili iz sveta: da bi izpopolnili in obogatili to večno prijateljstvo med nami tremi, ki je bilo kos tolikim preizkušnjam in je še vedno (vsaj zame) osrednja izkušnja vsega mojega bivanja. Resnično, ničesar drugega ni bilo v mojem življenju, s čimer bi lahko primerjal to plodovitost in silnost – trikotna ljubezen, ki se je znašla pod nesrečno zvezdo zgolj zato, ker je Sylvie nekega dne izgubila razum in skoraj zvelkla s seboj še brata. Piers je okleval in omahoval na samem robu. Mislim, da bi bil, če ne bi bilo mene, zdrknil po dolgih pobočjih norosti, jo izbral za zatočišče pred mislimi na njeno blaznost. Zdaj se je vse spremenilo, nenadno, kruto. Piers je bil očitno mrtev, in človek, kakršen sem postal, ni mogel videti nobene poti v prihodnost. Izginotje prijatelja je preobrnilo resničnost; vendar je občutek oropanosti zbujal v meni edinstveno, nejokavo občutje vzvišenosti, osuple ter neustrahšne ironije. Zrcalo je kazalo mračno nasmehljanega moža. Medtem se je, daleč proč, med zelenimi montfavetskimi rožnimi vrtovi, sprehajala v svojo kitajsko ruto ogrnjena Sylvie, premikala ustnice v nemih razgovorih z mrtvim bratom. Tu Bruce vstane in v besu

nejevolje in bolečine koraka po praznem oddelku vagona kakor žival, ujeta v pasti.

Pri tem neobičajnem občutju neresničnosti, ki me je zajelo, je imela utrujenost zagotovo precejšnjo vlogo. Ljudje umrejo počasi in v spominu prijateljev je mrtvi Piers šele začel terjati svoje. Hladno je bilo njegovo telo, ne njegov spomin. Vsakokrat, ko me je vrglo v budnost, sem moral zopet doživeti dejstvo njegove smrti, srdito bolečino. Najprej za trenutek ni bilo ničesar, samo prazen prostor – in nato se je spomin razgalil kakor nož na vzmet in dojel sem, da ga ni več, da je vstopil v nedoumljivo stanje smrti, o katerem ne vemo ničesar, kar bi nam moglo pomagati udomačiti to misel, jo ukrotiti.

Spraševal sem se, ali se je umirajoč spomnil naše skupne posvetitve pred davnim časom v Egiptu – iz Akadovih rok, potrpežljivo izčiščene iz naukov puščavskih gnostikov. Vem, da so ga ti globoko zaznamovali. Hočem reči, glede smrti so bili odločilni in nedvoumni. Po tisti posvetitvi je bilo namreč nemogoče pojmu smrti pripisovati kakršenkoli globok pomen. Vse posamezne smrti so povzete s smrtjo Boga! Spominjam se, kako sem bil takrat ob tej zamisli zgrožen! Ko smo se poslovili od prijazno nasmehljanega Akada, nam je rekel: »Zdaj ne smete niti pomisliti na to, kar ste se naučili. Preprosto postanite to, kakor hitro morete – *namreč to, kar človek postane, človek pozabi.*«

Očitno je to pripadalo drugi vrsti smrti, gnostični, ki naj bi odtlej vedno zasenčila smrt zgolj časa v človeku; smrti, ki je bila za Akada in njegovo ločino preprosto ena od oblik samopredajanja telesa, umanjkanje občutljivosti. »Umiranje je lahko zgolj muha, če človek dovoli, da pride do tega, preden odkrije veliko zvijačo, ki mu omogoči umreti z dobičkom,« je rekel.

Zdaj sem strmel v bežečo noč in si počasi ponavljal te besede. Spraševal sem se, kje bi mogel biti Akad to noč. Je morda mrtev? Od Piersa sem se čutil ločenega manj kot za pol utripa srca.

In vendar smo pri okoliščinah glede najinih poklicev in potovanj imeli srečo, da smo bili skoraj neprestano drug ob drugem; prvotno prijateljstvo, ki se je nato spremenilo v ljubezen, ni nikoli ovenelo. Kot mladenič sem spoznal brata in sestro, ki sta v svojem samotnem dvorcu tako čudno živela neko abstraktno življenje lepote in poglobljenosti vase: in od takrat smo se komaj kdaj ločili drug od drugega. Piers je postal diplomat, jaz zdravnik v državni službi, vendar sva, kljub vsem muhavostim usode, v najslabšem primeru hkrati službovala vsaj v sosednjih deželah. Ob mnogih srečnih priložnostih sva dosegla celo imenovanje v isto državo, on na francosko veleposlaništvo, jaz na britansko. Tako sva skupaj spoznala Kairo in Rim, si delila Peking in Bern, bila hkrati v Madridu. Sylvie je bila najin pribočnik in kadar sva bila ločena, si naju je delila, potujoč od enega do drugega. Toda

poletne počitnice smo vedno preživljali skupaj v Verfeuillu. Tako je bilo vse potekanje našega življenja (in s tem tudi naše ljubezni) kljub različnim krajem in ljudem stalno in urejeno.

Pozneje sem se preudarno poročil s Sylvie, ker je to želela. To je še utrdilo našo silovito navezanost. Pa tudi vedel sem, kaj delam, saj sem se povsem zavedal psiholoških posledic tega dejanja. Zavedal sem se tudi, da lahko Sylvie nekega dne izgubi razum; da jo bo morda treba poslati proč, jo osamiti v zelenem spokoju Montfaveta, velikega, razprostranjenega sanatorija, ki lebdi med bogatimi potoki in s soncem obsijanimi senčnicami Vauclusa in diha nekakšen kinetični mir kakega Epidavra. Glede tega nisem mogel nikoli ničesar obžalovati. Ta tristrana strast me drži uročenega za vse življenje in me bo spremljala onkraj groba. Zavedal sem se, da sem našel svoja edina tvorca, *onlie begetters*. V lastnem življenju sem podživljal zaplet in razplet Shakespearovih sonetov. Našel sem gospodarja-gospodarico svoje strasti. Kdo bi mogel terjati več?

Vso zimo sem hodil po deželi s snegom obdanih jezer, vklenjenih v jekleni objem ledu, kjer so se vse noči oglašale divje gosi, blodeče proti jugu. Ko človek tako hodi po sivih zimskih krajinah, na vsakem koraku naleti na majhne šope raztresenega perja – sneg kot nepospravljena miza v gozdu. Obedovalec je že odšel. Lisica kdaj pa kdaj pusti ptičjo glavo, največkrat

pa le prgišče neprebavljivega perja. Sprehod po starodavnem svetu, sem premišljal, je moral biti nekaj podobnega, z ostanki živalskih žrtvovanj na vsakem razpotju, v zelenih gajih, na morskem obrežju. Žrtevno smrt bogovom so darovale tako, kot so pozneje ljudje darovali prve plodove svojih vrtov. Čutil sem, da je bil Piersov samomor (če je bilo kaj tako neverjetnega res) morda podobna vrsta darovanja. Toda še vedno nisem docela verjel v to. Vendar, če ne od lastne roke, od čigave torej? Nič, kar se nam je bilo zgodilo v preteklosti, ni ponujalo razlage za ta nepričakovani razplet. Toliko bolj zaradi Akadovih gnostičnih misli, o katerih je Piers zatrjeval, da jih razume in da vanje verjame. Toda, trenutek!

V misel pride Akadov stavek. Glasil se je nekako takole: »Ljudje našega prepričanja se postopoma naučijo zavračati vse pravice tako imenovanega Boga. Odrečejo se praznemu svetu, ne kot asketi ali mučeniki, marveč kot okrevanci po samomoru. Toda človek mora biti zrel za tako reč.« Nenadoma je v zavest spečega prodrla nemogoča misel. Piersova samopovzročena smrt kot del obrednega umora ... Kakšen nesmisel! Nenadoma se mi je prikazala podoba prijatelja, zanesenjaškega do nedolžnosti, kako ponavlja besede za Akadom. Vedno je bil pripravljen gnati reči do skrajnosti.

In Sylvie? Česa vse mi ne bi imela povedati? Misel nanjo tam zgoraj v Montfavetu je nenehoma bolela v moji zavesti, tako kot ves čas v poslednjih dveh letih.

In tako končno spet doma, med tihim in utrujenim klopotanjem na prazno postajo – tisto zgodovinsko točko vračanja in odhajanja: toda tokrat sam. Ta oguljena, majhna postaja me vedno prizadene z globoko grozo-ljubeznijo, saj me je tolikokrat ob povratku na ploščadi pričakovala Sylvie, z roko v roki s svojo negovalko, in se zmedeno ozirala naokrog. Mislim, da sem jo vsakokrat iskal s pogledom. Ob zaustavljanju vlak zavzdihne, oglasijo se hreščeča obvestila v narečju Midija. Omrtvičen stojim med razsvetljenimi okni in strmim okrog sebe.

Nikoli se ne spremeni; videti je tako domačna, tako provizorična, tako nemarno podeželska. Po njej nikakor ne bi mogli sklepati o obstoju okrutnega in znamenitega mesta, kateremu pripada.

Zunaj je predel mistral. Po polagoma tajajočih se parkih so stale znamenite uvele palme sredi kolobarjev posušene trave. Na cvetličnih gredah je še ležal srež. In seveda vrsta *fiacres* z gumenimi kolesi, čakajočih na kako stranko, ki bi jo morda pripeljal vlak ob zori. Konji in vozniki so bili videti napol mrtvi od dolgočasje in nejevolje. Kmalu bodo odklamali nazaj v speče mesto, saj naslednji vlak pride po enajsti uri. Uspelo mi je predramiti voznika in se pogoditi za ceno. Namenjen sem bil v stari hotel Royal. Toda ko smo vijugali sem in tja in se nekajkrat nenadoma približali prav do trdnjaviških utrd, me je nenadoma premagal nasproten vzgib, zaradi katerega sem usmeril kočijaža proti reki. Premagala me je hipna želja, da bi

jo spet videl, to staro rečno božanstvo naše mladosti, kot da njen obstoj potrjuje toliko reči. Tako smo med guganjem drčali mimo starinskih obzidij na zunanjo stran utrdb. Bilo je temno kot v rogu, videlo se ni nič. Zgoraj so se bočila drevesa. Nato je bilo iznenada slišati njen glas, pomešan z godrnjanjem vetra. Kakor pójave mačke. Izstopil sem in stopal poleg počasnega voza, čutil, kako me veter grabi za ramena.

V sivini je bila voda kakor črnilo, narasla in gosta od ledenih klad, ki so tolkle in zvenčale vzdolž bregov.

Vzhoda se je dotaknila slabotna svetloba, toda svitati se še ni začelo. Človek bi pomislil, da je v osrednji Aziji – nizko, oblačno, nakodrano nebo kakor verižna srajca, in bledeča bodala mesečine. Voznik je godrnjal, vendar se nisem menil zanj. V vnemi sem celo zakoračil na znameniti podrti most, pri tem sem se oklepal ograje in držal klobuk, saj se je tu veter vrtinčil. Cerkev je obsevala slabotna, pošastna svetloba, vernikov pa ob tisti uri ni bilo. Prelomljeni in znameniti ostanek človeške vere, ki z odrezanimi zidanimi prsti kaže proti zahodu. Mislil sem na Piersa. Nekoč je razlagal Akada in rekel približno takole: »Kar resnično umre, je skupna podoba preteklosti – vsi minljivi jazi, ki so prisotni v začasni obliki, zdaj osredotočeni v trenutku popolne zbranosti, kristalno čistega razumevanja, ki bi lahko trajalo večno, če bi človek želel.« Kako votla so se zdela vsa ta resnobna modrovanja v tej z vetrom boreči se noči. Vendar pa so bila verjetno kraju primerna. Stoletje dolgo je bila ta siromašna vas Rim, je bila vse krščanstvo.

Konec koncev, to je Avignon.

V hotelu so me čakala zmedena sporočila, toda ob taki uri se ni dalo ukreniti ničesar. Na postelji sem dremal do sončnega vzhoda, nato pa se odločno odpravil ven, da bi kje spil kavo, po mestu sem šel z ljubeznijo in žalostjo, poslušal lastne odsekane korake po pločnikih, breztelesne kakor duh. Avignon! Njegove bedne luči in prihuljene mačke so bile enake kot vedno; prevrnjeni smetnjaki, lesket ribjih luskin, oljčnega olja, steklene črepinje, mrtev škorpion. Ves čas, ko smo bili drugje, na potovanjih po svetu, je bil prikovan tukaj, ob sotočju svojih zelenih rek. Preteklost ga je balzamirala, sedanjost ga ni mogla spremeniti. Toliko let odhajanja in vračanja, spominjanja in pozabljanja nanj. Vedno nas je pričakoval, lebdeč med svojimi temačnimi spomeniki, med zajetnostjo svojih hripavih zvonov, trohnobo svojih trgov.

In v nekem smislu smo po vsaki odsotnosti pričakovali, da se nas bo spet polastil. Bil je priča najbolj odločilnemu delu našega življenja – padcu Roba Sutcliffa, Sylviejinemu zlomu, in zdaj Piersovemu samomoru. Tukaj je ležal poletje za poletjem, pod žgočim soncem, dokler niso postale njegove tesno prepletene strehe s preperelimi strešniki podobne skorji sveže pogače iz pečice. Človeka je vznemirjal, čeprav je bil pokvarjen, ponečeden od minulih dostojanstev, skoraj razvodenel v jesenski vlagi svojih rek. Nobenega njegovega koticčka ni bilo, ki ga ne bi ljubili.

Dokler nisem sedel v tej nemarni kavarni, v pričakovanju, da ure odbijejo osem, na Roba Sutcliffa nisem

kaj prida mislil. Potem, ko je moja sestra Pia ... ko je njena izdaja postala popolnoma nedvoumna in je Rob spoznal, da ne bosta nikoli več živela skupaj, sta se začela njegov zaton in padec. Spočetka počasi in odmerjeno, zaton iz svetovljana in pustolovca ter znamenitega romanopisca, v ... v kaj pravzaprav? Od gizdalina, obsedenega od čistega perila, do sejmarskega sleparja s širokokrajnim ženskim klobukom. Bralstvo ni več povpraševalo po njegovih knjigah in nehal jih je pisati. Najel je umazano stanovanje v zanikrnem delu mesta, dve sobi v hiši neke »pridelovalke angelčkov«, kakor so mestni zbadljivci imenovali stare babnice, ki so za majhen denar jemale v rejo nezaželene ali nezakonske otroke, ob neizgovorjenem in nezapisanem zagotovilu, da jih bodo v pičlih nekaj mesecih s slabim ravnanjem in dobesedno s stradežem spremenile v »angelčke«. V zadnjih letih je bila ta stara babnica Robov edini družabnik. V tisti pošastni hiši, polni stradajočih otrok, sta ob večerih sedela v njegovi jazbini in se opijala do bejavosti. Njegova zunanost se je zelo spremenila, saj si je pustil črno, razmršeno brado, ogrnil se je v plašč in se pokril s širokokrajnim klobukom, kar mu je dajalo čudaški videz. Toda že pred časom se je nehal umivati in telesno je bil umazan kot kak puščavnik. Plašč je imel rad, ker je bil prepojen z umazanijo in poln madežev od urina. Nalašč je začel ponoči močiti posteljo, užival je v premišljenem infantilnem početju, v katerega je zabredel tako rekoč prav do nosu. Ob mokrenju je vedno pustil, da je nekaj kapelj kanilo tudi na plašč. Zadušljivi smrad oblačila ga je navdajal z velikim

zadovoljstvom. Nekaj časa je še zahajal k Tobyju, končno pa mu je ta prepovedal obiske. Vse to bahavo razkazovanje infantilne regresije je bilo toliko bolj skrivnostno, ker je bilo hoteno. Konec koncev je bil Sutcliffe najprej psiholog in je začel pisati šele pozneje. Menim, da je šlo za maščevanje Pii, vendar toliko bolj nenavadno, ker je bilo tako premišljeno. Včasih, kadar je bil zelo pijan (jemal je tudi mamila), si je v javni konjušnici izprosil kako kljuse in je počasi jahal po mestu, z glavo na prsih, speč: vajeti spuščene na konjskem vratu, da ga je žival nosila, kamor je hotela. Celo ob veliki potrebi je hotel prste pomazati enako kot papir. Sprememba pri Robu je bila skoraj neverjetna. O vsem tem mi je s svojim tihim, žalostnim glasom – z glasom, s kakršnim je pripovedoval le resne ali žalostne reči, pravil njegov prijatelj Toby. Staro babnico je, potem ko so Robovo truplo potegnili iz reke, v katero sta padla jezdec in konj, prisilil, da je izkašljala vse, kar je vedela.

Čudno je bilo sedeti tukaj v zgodnji sončni svetlobi in premišljevati o njem in tudi o Piersu, ki je, manj kot dve ulici proč, v hotelu Des Princes, tudi dočakal konec. Zakaj se ni vrnil v dvorec, zakaj je ostajal v mestu? Je hotel pričakati mene? Ali pa je bil za to kak drug razlog – je morda tako laže obiskoval sestro? Vse to je čakalo na pojasnilo. Kmalu je imel napočiti čas, ko bo treba seči po telefonski slušalki in se zbrati. Nihče še ni vedel, da sem prišel. Spraševal sem se, ali je morda Toby že tu, saj sem mu poslal brzojavko.

Začele so se kazati posledice dolgega potovanja; v kavarni sem začel dremati. Toda planil sem pokonci

in se vrnil v hotel, da bi si z vročo prho povrnil moči, ki sem jih potreboval za dan pred seboj – za znemniti dan povratka v Avignon in k Sylvie.

Zdaj, ko je že minil dobršen del leta, skušam na papirju znova pretehtati pomen in vrednost teh dogodkov: da bi našel kako smiselno stališče do svojega življenja tukaj v starem dvorcu – čudno samotarskega življenja, ki sem ga končno sprejel. Vse to pisarjenje me zaposluje, naravnavam polomljene kosti preteklosti. Morda bi bil moral začeti že pred dolgim časom, toda misel na staro arhivsko sobo z vsemi knjigami in zapiski ter slikami, ta mi je jemala voljo. Tam sem ob njihovih dnevnikih in rokopisih ter pismih vsak trenutek v stiku z njimi vsemi. Poleg tega moram tudi sam nekoliko pohiteti, saj se mi je za pete prilepila senca, ki pa je bolj vsakdanje zdravstvene narave in jo lahko še nekaj časa držim v šahu z iglo. Toda svojo partijo igram počasi, da ne bi tvegala razhoda s Sylvie, če le mogoče.

Vedel sem, da me v zvezi s Piersovo smrtjo čaka nekaj uradnih opravkov, in pozneje dopoldne sem telefoniral v zavetišče Jourdainu, zdravniku in družinskemu prijatelju, čigar varstvu smo vedno zaupali Sylvie. Za nevrologa je bil veder človek in je znal celo otožnost imeti za nekaj prijetnega in zavidanja vrednega. »Končno!« je rekel z očitnim olajšanjem. »Pričakujeva vas že. Veste, imela je čudovita izboljšanja in je, dokler se ni zgodila ta nenavadna zade-

va, veliko časa preživljala s Piersom. Da, prav tako sem zbehan, kakor morate biti zagotovo tudi vi ... Zakaj? Govorila nista o ničemer drugem kot o vašem prihodu in o novem življenju, ki ga nameravate začeti v Verfeuillu. Seveda se je zrušila, toda v povsem staro stanje le ni zapadla. Nekaj omračitev, nekaj zmedenih stanj, vendar vse to le ni povsem brezupno. In zdaj, ko ste tu, mi lahko pomagate. Trenutno jo držim na precej močnih pomirjevalih. Toda, čemu ne bi nocoj prišli v Montfavet na večerjo. Skupaj jo lahko prebudiva.«

Rekel sem, da pridem. Očitno Toby še ni dal glasu od sebe. Spraševal sem se, ali je dobil mojo brzojavko.

Popoldne sem, da bi zapolnil čas, po bližnjici prečkal del starega mesta, ki leži v obzidju, in se povzpел mimo grdih papeških palač; šel sem po zeleno poraslih klančinah, ki vodijo do čudovitih visečih vrtov Rocher des Doms. S tega vzvišenega mesta lahko človek gleda na tri strani in vidi zavoje in kodre Rone, ki kleše bregove svojega korita v razjeden apnenec ter oblikuje mehka pobočja dolnjih gričev. Slabotno sonce je sijalo na oddaljene zasnežene gmote, ki so se raztezale proti Alpam. Pod to opazovalnico je ležal otoček, zamrznjen, kakor divja raca ujet v bičevje, lesketajoče se od ivja. V daljavi je stal Mount San Victor, pokončen kakor mučenec, priklenjen na svojo grmado ledu. Toda veter je še vedno ostro bril, čeravno je slabotno sonce priklicalo v zrak nekaj bežnih vonjev, po pomarančah ali po materini dušici.

Tu sva tolikokrat pohajkovala, Sylvie in jaz, se premeščala od enega razgleda k drugemu. In ko sem zdaj

ponavljal to pot, je bilo, kot da v spominu obujam mnogo odlomkov najinih starih pogovorov. Dogodki so jim podelili popolnoma nov odzvoek. Postali so del minulosti, tistega dela časa, ki sva ga bila delila s Piersom. Uzrl sem naju kot podobi – precej podobni tistima v Robovem romanu – z močjo spomina na novo naslikani v to pomladno krajino. Sylviejine oči s temnimi trepalnicami, »izposojenimi od drozga«, kot je imel navado govoriti njen brat, in njene črne lase, v vijoličasti črnini sijoče kakor karbonski papir. Da, preteklost je zdaj pridobila nenavadno napeto zgoščenost, težo, ki ni bila (kot bi lahko morda kdo pomislil) sestavljena iz mnogoterih nostalgij. Bila je polna in bogata, zrela kakor jesenski sadež. Živeli smo jo tako polno, da ni bilo v njej ničesar, kar bi si človek drznil obžalovati. Občutje usodnosti, osamljenosti in kar je takega, je sestavina sedanjosti. Tu zgoraj je na vrata prijazno trkala pomlad.

V hladnem popoldanskem zraku sem odsotno hodil po parku in v mislih spet stopal po pobočjih in obrisih teh davnih pogovorov ter se spraševal, kaj mi v tem oropanem svetu hrani prihodnost.

Veliki vprašaj je bila zdaj Sylvie. Bo, sem razmišljal, še kdaj prišla toliko k sebi, da bi mogla spet nekako zaživeti z mano? Čudno, kako sem bil prepričan, da bo to nekako omogočila Piersova prisotnost, ji pomagala, da se povrne k razumu, v resničnost. Ne več in ne manj razlogov ni bilo za upanje kakor pa zdaj, vendar sem kljub temu tako čutil. Zdaj nisem bil gotov – bal sem se nepredvidljivosti duševne bolezni, z njenimi nejasno določenimi mejami, z nenadnimi

spremembami njene narave in globine. Sylvie sama je nekoč rekla: »Človek ne bi smel nikoli zaupati blaznim. Nekako verolomni so in to vedo. Toda ne vedo, kako bi to spremenili in vi zdravniki ne veste, kako bi to ozdravili.«

In kaj, če se zgodi najhujše? No, sklenila bi še naprej ostati v Montfavetu, v sobah, ki so bile že tako dolgo pridržane zanjo; zaupala bi le Jourdainu, svojemu staremu prijatelju in zaupniku. Zavzdihnil sem ob misli, da se morda ne bo nikoli več potepala z mano po svetu kot del tistega žalostnega tria: mož, žena, negovalec, niti tistega drugega tria: brat, sestra, ljubimec. Kako blizu smo si bili, preden je posegla vmes vsa ta nesreča! Še naprej sem razmišljal o tistih dneh. Piers, Sylvie in jaz, Toby, Rob, Pia, pa Sabine s svojim snopičem kart za napovedovanje prihodnosti – kje neki je zdaj? Je iz kart izvedela za Piersovo smrt? To bi bilo prav po njenem. Moji počasni koraki so škrtali po pesku. Spodaj so kipele pregrešno grde papeške palače v vsej kladasti mogočnosti, se dvigale nad mestom, ki je kljub svojemu zvenečemu imenu komaj kaj več kot prevelika vas. Navidezna smrt v blaznosti, s svojimi občasnimi majhnimi izboljšanji, s svojimi majhnimi občasnimi odkloni k zdravemu razumu, celo z bleščečo prenicljivostjo, je resnično skoraj še okrutnejša od popolne smrti. Kar mene zadeva, se je zdelo, da me je postopoma čustveno izčrpala – beseda kastracija v tej povezavi ne zveni pretirano. Čustvo uničeno in zamrznjeno. In seveda (zdravniki smo vedno na preži) sem lahko sledil niti nekih novih globokih zavor v svojih sanjah, da ne omenjam svojih

fantazij, v katerih sem se presenetil s tem, da sem jo zastrupil. Ko pomislim na to, je neverjetno, vendar je resnično. Stal sem ob postelji, v mračnem molku, s prsti na njeni utripalnici, dokler plitko dihanje ni preniknilo v tišino in je njena nenavadna marmorna bledica napovedala začetek otrplosti. In nato se mi je k nosnicam dvignil sladek vonj, namišljeni vonj smrti, ki ga vedno zaznam: sumim, da je bil to vonj po morfiju. Toda v teh sanjarijah se je vedno pojavil Piers in mi položil dlan na roko, da bi me obrzdal, izgnal iz mene hudiča.

Tisti večer je bilo časa na pretek. Ko sem se peš odpravil skoz mesto proti postaji poiskat izvoščka, je svetloba pojemala v mrak, obsijan z mesečino. K Sylvie sem se želel zložno sprehoditi prek zelenih poljan in skoz kostanjeve drevorede, čez deroče, kipeče rečice. Kakor sem storil že tolikokrat v preteklosti. Nestrpno sem si želel spet videti malo cerkvice, ki je bila vedno kraj najinih srečanj. Še stoji na skromnem majhnem trgu, zasajenem z visokimi, senčnimi platanami? Je zeleni, z žebliji pribiti poštni nabiralnik še vedno na steni stare, zanemarjene točilnice? Drobna, krhka prepoznavna točka v nepovezanem in odmevajočem svetu njene blaznosti, njenega življenja za zidovi velike ustanove.

Uziral sem jo, kako vsa plašna čaka name med drevesi, s sklonjeno glavo, prisluškujoč udarjanju konjskih kopit. Živčna tesnoba ji je ožarjala temno lepoto

obraza z lesketavimi očmi in belo-rožnato bledico. In nekje v bližini je vedno oprezala visoka strežnica vojaškega videza, v togi sivi uniformi, z belimi lasmi, gladko počesanimi nazaj in spetimi pod sestrsko čepico. Pozorna je ostajala v senci dreves, Sylvie pa mi je šla po prstih naproti, njene roke razširjene, ustnice v izgovarjanju neslišnih besed. Bilo je kakor srečanje z majhnim otrokom. In nenavadna, kakor kamelela zgrbljena cerkvica je bila vedno prazna, dišeča po vosku in po mačkah in po prahu. Vedno sva vstopala objeta, led končno prebit s prvim trepetavim poljubom prepoznavanja. In kakor vedno naju je kot po nagonu pritegnilo k mali stranski kapelici, označeni z rimsko številko pet, sedla sva pred veliko sliko, ki je zelo pomirjala in sva jo tako vzljubila. Tu je vedno hotela, naj govoriva šepetaje, ne zaradi spoštljivosti do prostora, pač pa zaradi prisluškovalcev s slike, čeprav ne vem, zakaj naj bi tako očitno nenevarne podobe ogrožale nežnosti dveh zaljubljenecv v tihi cerkvi.

Ko sem se torej v lahnem drncu vozil po teh dolgih, zelenih drevoredih, ki se jih je s poganjki že dotikala pomlad, sem čutil polno protislovnost svojih misli, nagibajočih se zdaj sem, zdaj tja, podobno zibanju majhnega voza. Skoz zavest so mi hodile čudne misli, neurejene misli, vznikle iz tistih nerazrešenih naivnih navzkrižij in strahov: misli, ki sem jih lahko vsaj razpoznal. Morda bi lahko iz Piersove smrti povzel grozo in sladkost, ki bi me še bolj zbližala z njo? Dokler je bil Piers živ, nisem bil nikoli ljubosumen nanj oziroma sem tako mislil, vendar mi je tokrat uspelo,

da sem se presenetil s tako mislijo. Imel bi jo zase! In če bi spet ozdravela, zakaj ne bi zanosila? Saj še ni prepozno ... Toda ob tem se je moje srce zgrozilo. Nekoč prej sva že šla po tej poti in izkazala se je kot odvratna in sramotna. Spomladi pred nekaj leti, ko me je presenetila njena nosečnost in nisem bil prepričan, čigav naj bi bil otrok, sem skušal razrešiti težavo s poroko, zgolj zato, da se je vsa ta negotovost končala s povzročenim splavom. Bilo je strahopetno pretvarjati se, da to terja njeno duševno stanje; vprašati bi se bilo treba o najinem duševnem stanju. Nihče ni rad homoseksualec, tako kot ni nihče rad zamorec ali Jud. Poroka je bila samo še ena maska za oblast, ki sem jo imel nad njenim bratom skoz njegova čustva. In vendar je ljubezen resnična stvar – morda edina resnična stvar na tem oropanem svetu. Vendar pa, kako doseči tisto edino, ki je sposobna živeti, ki bogati – takšno, pri kateri ni kazni, ni zadržkov, takšno, ki ne vsebuje krivde?

Preveč terjati od sebe ni bilo več v modi; komu drugemu smo se morali zdeti nekako pomilovanja vredna trojica – v mislih imam zajedljive Robove pripombe o nas. Bili smo starokopitni, pripadali smo obdobju spoštljive predanosti in morebiti je bil Avignon popoln kraj za tovrstno slepo dogodivščino, ki za sabo ne bo pustila sledov, razen kupa plesnečih papirjev v starem dvorcu, ki ne bodo zanimali nikogar in jih bodo nekega dne prodali na odpad.

Zunaj, v senci dreves, naju je čakala nemška strežnica, s prekrizanimi rokami, v sivi uniformi, pokončna kot vojak, in opazovala cerkvena vrata, skoz

katera se bova prikazala. Sylvie je nekoč na stene opustošene plesne dvorane v Verfeuillu napisala: »*Quelqu'un en gris reste vainqueur*«. In vedel sem, da je imela v mislih to visokoraslo, strogo čuvajko svojega razuma.

Da, cerkev je še stala, hvala bogu, in mali trg se skoraj ni spremenil. Moje oči so takoj poiskale znani kotichek pod drevesi, vendar je bilo zdaj tam samo nekaj postaranih možakov, sklonjenih nad svoje *boules*. Ustavil sem izvoščka in šel za trenutek v cerkveno ladjo, zbegan od zaspane tišine, ter nisem mislil na nič določnega. Nekaj časa sem odsotno sedel v najini mali stranski kapeli, strmel v domačno slikarijo, ki je prisostvovala tolikerim najinim pogovorom. Nato sem se prisilil, da sem zbrano mislil nanjo, se spraševal, ali bi ji lahko telepatško posredoval nekaj tega otožnega miru. Zaprl sem oči in nekaj časa nizal dihljaje, medtem v duhu poustvarjal njen lik v obliki tarče, podobe. Pričaral sem si jo – vso tisto krhko gibkost, ki se je odražala v tako odsekanih, vendar samozavestnih kretnjah: nosila je obleke nekoliko staromodnega kroja in malo nakita. Njene podobe, njenega »privida«, v sivem mraku cerkvice ni bilo težko priklicati. Skušal sem ji pošiljati tisti del moškega, ki je njegov razumski, razmišljajoči in zavzeti del – nad egom in zvijačami razuma. Da, uzrl sem jo in v misel mi je prišel še en Akadov stavek. Tiho sem si ga ponovil.

»Celo smrt ima lastno natančno zgradbo in veliki filozofi so vselej še živi vstopali v podobo sveta, ki ga ponazarja, tako, da so postali eno z njo, ko so

njihova srca še utripala. Poselili so jo. « Toda kadar je Akad govoril take reči, ki so imele popoln nadih navedkov iz kakega pozabljenega gnostičnega pesnika, je Sylvie, vsa iz sebe od občudovanja, razprla roke proti njemu in rekla: »O, prepričajte me, dragi Akad, prosim, prepričajte me.«

V primerjavi s svojim bratom je imela moji podobno prirojeno nezmožnost verjeti, pomanjkljivost, ki je obema onemogočala prodreti kaj globlje v zmedeno goščavo gnostičnega sveta; Piers pa se je v njem znašel kar takoj, kakor riba v vodi, in se je komaj zadržal, da ni postal pustež, gorečnejš.

Čas se je pomikal, sončna svetloba je v poslednjem žarenju pred mrakom poševno lila skoz platane. Pretrgal sem sanjarjenje in se vrnil k malemu vozu. »V *Montfavet-les-Roses*,« sem rekel in voznik me je zvedavo pogledal in se morda pri tem vprašal, ali naj sočustvuje z mano ali ne; ali pa je bil samo radoveden. Pomisel na vrtnice je dajala pojmu blaznosti edinstveni nadih. In res, v preprosti avignonski govorici je izraz »*tomber dans les roses*«, šegavo izpeljan iz »*tomber dans les pommes*«, pomenil znoreti dovolj, da človeka zaprejo v tisto sivo ustanovo. Skoz hladno večerno svetlobo smo se pomikali proti Sylvie. Spraševal sem se, kakšno bom našel.

Človek bi rekel, da sta sobi zgolj stara, zanemarjena prostora z visokimi stropi in verjetno nedosegljivimi pajčevinami, toda bili sta veličastni, iz starejše-

ga časa, del prvotne zgradbe. Od nekdanj pa sta bili njeni, pridržani zanjo, in zdaj je bilo, kakor da bi ji povsem pripadali. S privoljenjem uprave je smela pripeljati iz dvorca svoje elegantno pohištvo, preproge in slike, celo veliko tapiserijo, rešeno iz stare plesne dvorane. Zato je bilo po hoji skozi dokaj stroge glavne zgradbe in nize dolgih belih hodnikov s steklenimi vrati sterilnega videza z napisi z imeni zdravnikov vsakič prijetno presenečenje vstopiti v ta raj miru in lepote. Poleg tega so se visoka balkonska vrata odpirala prav na vrtove, da je lahko vse poletje preživljala tako rekoč na prostem. Živela je kot kak ugleden jetnik, razen takrat, ko je prišlo do izboljšanja in se je zopet vrnila na svoje mesto v običajnem svetu. Toda sobi sta ostajali njeni in kadar je ni bilo, so ju skrbno pospravljali.

Delala je pod veliko tapiserijo žarečih, toda umirjenih tonov – lovci z visoko dvignjenimi rogovi lovijo košuto. Potem ko jo uplenijo, dajo komornikom odnesti plen domov, sami pa galopirajo v nežno megličasto italijansko obzorje, v splet mrčastih jezer in romantičnih otočkov, ki se po diagonali izgubljajo v daljavo; po predlogi Poussina ali Clauda. Košuta leži sopihajoča, krvaveča in v solzah. Nič od tega se ni spremenilo in to se mi je zdelo pomirjujoče. Čudovita stara portugalska pisalna miza s slonokoščnimi ročaji na predalih, dragoceno poprsje Góngore, nad klavirjem povečan in uokvirjen Gidov podpis. Jourdain je z mirnim, žalostnim nasmehom stal ob strani z univerzalnim ključem v roki, čakal, da dojamem ves ta vtis. Oko se mi je ustavilo na svežnju rokopisov in

na zmešnjavi beležnic, ki so v neredu ležale po preprogi – kakor da bi ji zavoj razneslo v rokah. »Zapuščina iz Piersove sobe,« je spregovoril Jourdain, ki je sledil mojemu pogledu. »Policija ji je dovolila odnesti nekaj reči v upanju, da bo morda odkrila kaj zanimivega. Zaenkrat še nič. Veste, zdi se, da je bila zadnja, ki je videla Piersa živega. No, pogovoriva se lahko pozneje.«

Toda ona se je umaknila, se odpravila spat na svojo velikansko, nepospravljeno posteljo s težkim damastnim baldahinom, ki je zadrževal in blažil svetlobo. Oči je imela zaprte, vendar ni spala. To sem ugotovil po premikanju njenih preiskujočih prstov – igrali so nekaj, kar je bilo podobno počasnemu stavku v a-molu; toda gibi so bili počasni in oklevajoči, kakor ob prvem branju not. Bila sva dovolj tiha, toda zaradi dolge izkušnje sem lahko vedel, da ve, da sva prisotna, da čuti to dejstvo kakor žival. Poleg tega ni bilo pri tem, da sem to jaz, nič nedoumljivega, saj me je pričakovala. Povsem samodejno sem pokleknil poleg nje na eno koleno in položil prst na njeno belo zapestje. Šepnil sem njeno ime, nasmehnila se je in obrnila glavo; ne da bi odprla oči, me je trepetaje, vroče poljubila na usta. »Bruce, končno ti, Bruce.« Toda to je izgovorila, kakor da bi bil še vedno del sanj, ki si jih je uprizarjala v mislih. Nato je nadaljevala v drugačnem tonu in s tihim, jasnim glasom. »Torej, tukaj vse smrdi po zažgani gumi. Povedati moram Jourdainu.« Moj spremljevalec je tiho zagodrnjal. Nato je na vrat na nos nadaljevala: »Res, mislim, da me je odbijalo to, kako je jedel. Toby je vedno jedel

tako. Ubogi Toby.« Spozabil sem se, jo prijel za roko in rekel: »Je Toby že prispel?« Vendar si je le položila prst na ustnice in rekla: »Ššš. Tega ne smejo ujeti na uho. Kmalu bo tu. Obljubil mi je.« Nato je v gospodovalnem razpoloženju sedla, sklenila roke, toda še vedno s trdno zatisnjenimi očmi. »Piersovi dnevniki, povsod naokoli ležijo in ne znam jih pravilno razvrstiti. Bogu hvala, da si prišel, Bruce.« Ustnice so ji drgetale. »Toda smrad po gumi in po žveplu – ne vem, kaj od tega je hujše. Zdaj sem torej popolnoma v tvoji oblasti, Bruce. Zdaj sploh ni nikogar več, ki bi me še mogel prizadeti, razen tebe. Me hočeš ubiti, Bruce, me prignati do tega? Vedeti moram resnico.«

»Prosim.«

»Vedeti moram resnico.«

Končno je odprla oči in se obrnila proti nama, nasmehljana – za kanec jokavo, res, toda z osnovno zbranostjo, ki je bila tolažilna. Vedno me je osupilo, da je vsakokrat, ko sem se pojavil po dolgi odsotnosti, nenadoma opustila svojo bolezen. Bilo je, kakor da bi gledal potapljača, ki se počasi dviga proti površju. Čez trenutek je zopet legla in obrnila obraz v steno. Tokrat je zaupljivo in razumno rekla: »Veš, del zmede je v meni sami, toda večinoma v vseh nas treh hkrati. Strašno je biti bojišče treh jazov.« Še predobro sem vedel, kaj ima v mislih, čeprav nisem rekel nič, le držal sem prste na dragocenem kronometru njenega utripa.

Ležala je in vzdihovala, čez nekaj časa se je povrnil tisti občutek, da jo z nekakšnim skrivnostnim delovanjem volje počasi vlečem zopet nazaj proti resničnosti.

Še vedno sem mogel imeti nadzor nad njo (kar pa ni vedno uspevalo), želel sem si, da bi lahko to uravnal razumsko, kakor pravi zdravilec. To sem si skušal pojasniti tako, da sem si dopovedoval, kako ob meni postopoma pozablja, da je blazna. Ko sem pripisoval razumsko vrednost vsemu, kar je rekla, pa če je bilo še tako zmedeno, sem jo spodbujal, naj jo skuša zagotoviti tudi sebi sami. Pretvarjal sem se, da ima vse nekakšen pomen, in seveda ga je v nekem drugačnem smislu tudi imelo, ko bi ga človek le razvozlal. Vse je bilo dobesedno potopljeno v pomenu, tako kot potopljen čoln.

Nič ni tako nenavadno kakor ljubiti koga, ki je nor oziroma je tak od časa do časa. Teža, napetost, tesnoba, vse to je težko breme – že zato, ker se med temi zmedenimi stanji in histerijami odražajo grozljive možnosti, kakršni sta tudi samomor ali umor. To pretrese tudi človekovo lastno dožemanje resničnosti; človek spozna, s kakšno negotovostjo nam uspeva ohranjati zdravo pamet. S prizori norosti pred očmi ima človek občutek, da možnosti kopnijo. Zdi se, da je do omračitve uma tako lahka pot, ohranjanje razuma tako začasno in negotovo. Medtem ko sem pretehtaval te misli, je spregovorila: »Zdi se, da je zdaj vse prišlo do konca, toda mar je res? Trije mali zamorčki ... nato bila sta dva. Bojim se te. Bruce, kaj bova storila?« Vprašanje je zvenelo tako razumsko, da sem se prenaglil in vprašal: »Bila si z njim? Kako se je zgodilo? Je storil sam?« Narahlo je zavzdihnila in znova zaprla oči; spet je ugašala v blažilo zdravil, v to čudovito obrambo pred nadlogami sveta; počutil

sem se kot tepec, ker sem ob takem času zastavil tako pomembna vprašanja. Jourdain je bil tako prijazen, da me ni pogledal posmehljivo. Skomignil je. Tiho je zasmrčala in zdravnik me je narahlo potegnil iz tiste podmorske spalnice v kabinet.

Tam sem dolgo čakal, kakor bi lebdel v raztopini tišine, gledal sem jo in poslušal njeno vedno globlje dihanje, s katerim si je utirala pot proti zdravili razosebljenega spanca. Tudi Jourdain je zelo potrpežljivo čakal, bil je ljubezniv človek in nekoliko krivogledo oko mu je ves čas dajalo žalosten sodniški videz, rahel nadih otožnosti, ki je spremljala njegove pogoste smehljaje in jih navdajala z žalostjo. Celo poleti je nosil črne obleke, ki so morale biti prav zadušljive, z belimi, privihanimi ovratniki in s kravatami, ki so bile široke skoraj kot ruta. Šepnil je, da se bo vrnil pome, ko bo čas za večerjo, in nato po prstih odšel. Nekaj časa sem še posedel ob njej, nato sem se umaknil tudi sam. Toda v prednji sobi sem začel zbirati nastlane papirje in beležnice, raztresene po preprogi. Bila je značilna zmešnjava papirjev, kakršno je Piers ves čas kopičil okrog sebe – vse nedokončano, prav do zadnjega izreka! Človek bi pomislil, da se je nad tem kupom starih koncertnih programov, kart raznih mest, redkih letakov, zapiskov in pisem, znesla besna sraka. Kolikor sem mogel, sem jih uredil in razvrstil, to pa ni bilo lahko. Med pismi, nekaj jih je bilo še v ovojnica, je bilo precej tistih, ki sem jih pisal jaz ali Sylvie meni in sem mu jih pošiljal sam – tako močno sem čutil, da smo eno in dolžni tako notranje kot zunanje življenje medsebojno deliti.

Bilo je tudi nekaj Piersovih pisem njej, vsa napisana na njemu zelo ljube liste iz beležnice, z motom *Outremer*. (Na njenem prstu sem opazil Piersov pečatni prstan z istim geslom. Vedno se je ironično skliceval na to, da je »poslednji templjar«, in ta beseda ni izražala zgolj družinskega izročila, saj je bil res de Nogaret, marveč tudi templjarski ponos ob čezmorskih dejanjih reda. Za takega romantika je bilo popotovanje na Srednji vzhod razburljiva izkušnja kvazizgodovinske vrste. Čutil je, da se vrača h koreninam velikega izdajstva, h koreninam vsega protikrščanskega odpadništva. Piers je bil častilec templjarskega boga. Verjel je v uzurpatorja prestola, v Vladarja teme.)

Sedel sem v zelenem naslanjaču, razglabljal o vseh teh naključjih, razvrščal papirje in sanjaril. »Pred obličjem takega zla je ustvarjalni obup edina častna drža,« je rekel nekoč in se vznejevoljil, ker sem se ob njegovem resnobem obrazu nasmehnil. Listal sem po straneh dnevnika, v katerega je napravil zaznamke o obiskih, ki jih je imel nekaj dni pred smrtjo. Je sam dal sestri pečatni prstan, ki ga ima zdaj na roki, prstan z napisom *Outremer*? Potresel sem izvod romana *A Rebours* in na preprogo je padlo še nekaj pisem. Med njimi je bilo njegovo, meni namenjeno sporočilo o enem od sestrih poslabšanj. »Bruce, ko pride do takih obdobij, vsepovsod sliši moj glas, v gozdu, v pipah za vročo vodo, v brenčanju komarja, in ta glas venomer vpije: ‚Sylvie, kje si?‘ Temu sledi nenadno, zlovešče tarnanje: ‚Ubil sem svojo sestro!‘ Ob takih priložnostih je zgrožena. Kaj lahko storim?«